

Микола ВЕГЕШ,
Володимир ЗАДОРЖНИЙ

ВОЛОДИМИР ГРАБОВЕЦЬКИЙ: ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ

Майбутній історик Володимир Грабовецький походить з древнього роду Грабовецьких — дрібних бояр періоду Галицького князівства XII-XIII ст. Ця перетна галицького суспільства пройшла значну еволюцію і спочатку посідала досить помітне місце в Галичині, маючи навіть свій родинний герб. Але потім склалася до дрібної шляхти і майже нічим не відрізнялася від рядових селян, які виконували різноманітні повинності в маєтках феодалів. В середині XVIII ст. Грабовецькі осіли в Печеніжині, що на Коломиїщині. Саме в цьому селі і побачив світ Володимир Грабовецький.

У передмові до своєї книги “Історія Печеніжина” В. Грабовецький писав: “Вже в його назві почуєш гомін віків. І мимоволі тебе зацікавить історія селища. Звідси взялася така назва — Печеніжин? Коли село виникло?.. Ми досить мало знаємо про цей населений пункт Прикарпаття, якому в 1993 р. виповнюється 550 років з часу першої письмової згадки. А тим часом тут з праісторичних часів жили люди, на що вказують і археологічні знахідки, і письмові джерела”.¹

24 липня 1928 р. у сім’ї печеніжинських бідняків Василя і Гафії Грабовецьких народився син, якого батьки нарекли Володимиром, а в колі сім’ї ніжно називали “Влодком”. Родина Грабовецьких мало чим відрізнялася від решти селянських сімейств Печеніжина: злидні і бідність постійно панували серед них. До цього додамо, що Володимир був сьомою дитиною в сім’ї. Він нерідко чув, як батько в розпачі говорив: “Навіщо було того сьомого?”² “Моя родина, — пригадував В. Грабовецький, — була небагата. В час, коли я народився, у нас було восьмеро душ, було всього-навсього кілька мізерних клатиків землі, або, як тоді називали, моргів поля, розкинутих в кількох урочищах, званих “горб”, “підцигла”, “той город”, “крушена”, “пригід”. Годувати таку сім’ю майже було неможливо”.³

Чомусь так є, що саме найбідніші найбільше тягнуться до знань. Таким був і Володимир, якого односельчани називали “Влодком з книгою”. Так, він рано полюбив історію і завдячує в цьому, перш за все, батькові: “Мій добрий, чесний і побожний батько, простий селянин-ткач, довголітній паламар при горішній церкві Василь Грабовецький син Дмитра брав мене малого за руку і босоногого вів до Народного Дому в Коломиї слухати оповідання з історії України, які читав відомий український письменник Андрій Чайковський. Водив до церковної читальні “Скала” у Печеніжині, де я читав книги з історії України. Батько приносив додому дитячий щомісячний журнал “Дзвіночок” і розповідав нам вчорами про історію нашого народу, вчив нас любити свій рідний край, ділився спогадами про національно-визвольні змагання на початку XX століття, активним учасником яких був сам. Читаючи “Дзвіночок” та слухаючи розповіді

батька про козаків, опришків, гайдамаків та Січових Стрільців /батько був стрільцем УГА та боровся в її складі в листопадів дні під Львовом, а потім на Великій Україні/, я дістав нестримний потяг до історії України".⁴ Необхідно погодитися з твердженням біографів відомого історика, що "сім'я Василя Грабовецького зберігала українські традиції".⁵

До літа 1939 р. Володимир Грабовецький закінчив печеніжинську початкову "Рідну школу" і семирічку. Однак, цим хлопець не задовільнився і успішно склав іспити до класичної української гімназії в Коломиї. Розпочавши навчання при поляках, закінчував при більшовиках, які "золотого вересня" 1939 р. вступили на терени Західної України. Це був важкий період в житті українців Східної Галичини, коли масові репресії, депортація "неблагонадійних елементів" стали звичайним явищем. Проте, перебування радянських військ на західноукраїнських землях було недовготривалим. Вже 30 червня 1941 р. Німеччина захопила Львів і Тернопіль, а 1 липня — Дрогобич і Стрий. 2 липня 1941 р. нацистські війська вступили до Станіслава.⁶ Протягом двох тижнів вони не тільки перейшли радянський кордон по річці Збруч, а й досягли, а подекуди перейшли лінію оборони Сталіна, що була приблизно за 350 кілометрів від кордону на 22 червня 1941 р.⁷ Західна Україна була окупована і на цій території почав впроваджуватися фашистський "новий порядок". З приходом німців Володимир Грабовецький змушений був залишити навчання й повернутися в рідне село, де допомагав батькам при господарстві. "В 1942 році, — писали біографи історика, — виснаженого від голоду хлопця забрала сестра до Винників під Львовом, де в той час працювала на тютюновій фабриці. В 1942 році сестра влаштувала брата до Малої Львівської духовної семінарії, і тут він навчався протягом 1942-1944 років..."⁸

Звернемося до спогадів В. В. Грабовецького про період навчання в духовній семінарії: "Сьогодні повертаються в незалежній Україні забуті імена наших світочів, славетних діячів культури, науки і Церкви. Серед них на особливу увагу заслуговує наш український патріарх Греко-Католицької Церкви, мученик більшовицьких гулагів кардинал Йосиф Сліпий. Про нього уже з'явилися цікаві статті в газетах і журналах, спогади сучасників Великого Отця нашої Церкви. В плині цих публікацій і мені хочеться згадати про свої зустрічі з незабутнім архієпископом.

Якось восени 1942 року до нас у бурсу, де я тоді вчився, завітав ректор Великої Богословської Академії архієпископ Йосиф Сліпий. Він побував у моїй кімнаті №25. Тоді він зробив на мене сильне враження своєю постаттю, гарним обличчям з бородою. Він звернув увагу на те, що над моїм ліжком висить образ Гошівської Богоматері і похвалив мене за любов до Бога та погладив рукою мою голову. Пізніше він цікавився життям семінарських бурсаків, деколи обідав з нами в їдальні і благословив нас своїм хрестом.

Згодом я бачив архієпископа Сліпого в каплиці великої духовної семінарії, де він в оточенні дяконів, священиків, каноників правив Архисерейську службу Божу. Запам'яталися тоді в цій каплиці стінні художні розписи, які, як пізніше

мені сказали, були розмальовані видатним українським художником Петром Холодним, і які після руйнації каплиці совітською владою восени 1944 року були знищені. Жаль, що не запам'ятав тієї проповіді Преосвященного Йосифа на тому Богослуженні за винятком таких слів: "Дорогі семінаристи, будьте ревними священиками, любіть свою українську Церкву, бо вона пройшла тяжку хресну дорогу, але ніколи не покидала свого народу".

І ще одна незабутня подія хвилює мене. А було так: перед святом Андрея у 1943 році сповістили наставники, що ми підемо до палати церкви св. Юра біля Станіслава з днем ангела Митрополита Андрея Шептицького. Ми всі зраділи. Дійсно, йдучи парами, прибули до митрополічної палати в день святого Андрея увечері. Там з нетерпінням чекали прибуття Князя Церкви, так шанованого і любимого нашою Церквою і народом. О 7 годині вечора з сусідньої кімнати в'їхав у візку Митрополит. То було незабутнє враження. Перед нами, семінаристами, з'явився справжній Патріарх і благословляв нас своєю рукою. Хор великої духовної семінарії співав урочисто многа літ. Здавалось, що сам Бог витає над нами. На нас дивились обличчя з галереї портретів митрополитів Української греко-католицької Церкви минулих століть. Ми, семінаристи, по черзі підходили і приймали благословення Митрополита. А оскільки я був одягнутий в гуцульський кептар, то митрополит запитав мене з ласкою і доброю усмішкою: "Відки ти, гуцулику?". "З Печеніжина, коло Коломиї". — відповів я. "Славно, синку, хай тебе Господь береже". — відповів Кир Андрей.

З того часу пройшло багато десятиліть, а ці слова, сказані Митрополитом, і досі не забуваю. Запам'яталося те, з якою повагою до іменника ставився, стоячи біля Митрополита, Архієпископ Йосиф Сліпий в супроводі каноників і нашої професури".⁹

З приходом так званих "других совітів" Володимир Грабовецький влаштувався секретарем міського споживчого товариства. Поєднуючи навчання з працею, 1947 р. він закінчив Винниківську середню школу робітничої молоді і вступив на історичний факультет Львівського державного університету.

40-50-ті роки були надзвичайно складними в житті науковців і студентів Львова. Особливо це стосується представників суспільних наук. Наприкінці 1948 р. у Львівському університеті викладало понад 300 науковців, з яких тільки 67 були місцевими. Серед них відомі вчені Михайло Возняк і майбутній науковий наставник В. Грабовецького Іван Петрович Крип'якевич. Представники радянської влади продовжували їх вважати "запеклими українськими буржуазними націоналістами". Органи НКВС/ГПУ встановили постійний нагляд за ними, намагалися очорнити і скомпрометувати в очах громадськості. І. П. Крип'якевичу заборонили читати курс лекцій, обмеживши його викладацьку діяльність роботою з аспірантами. Але під час перевірки з'ясувалося, що відомий історик продовжував опиратися на схему Михайла Грабовецького. Із нових архівних документів видно, що незважаючи на зміну влади в Західній Україні, І. П. Крип'якевич фактично не змінив своїх поглядів, не бажав пристосовуватись до нової системи. Доказом цього є виступ

завідуючого кафедрою історії України В. Горбатюка на засіданні ради Львівського університету 27 вересня 1947 р. “Проф. Крип’якевича, — говорив він, — не зуміла кафедра привести до такого стану, щоб він був роззброєний, поставлений до стінки, щоб він і другі йому подібні сказали, що вони відказуються від своїх поглядів попередніх, що їх погляди неправильні і не тільки на словах, але й на ділі, в пресі”.¹⁰ Різко нападав на відомого українського вченого Я. Галан. “Я хочу сказати взагалі про тих письменників, які стоять на протилежному боці і хитаються, — говорив він 27 липня 1947 р. на нараді активістів інтелігенції м. Львова, — не знають куди краще їм схилитися. Радянська влада повільно з ними поводить, як, наприклад з проф. Крип’якевичем... Я скажу відверто, що ні одна країна в світі так би з вами не поступила”.¹¹ Аналогічне заявляли представники влади і партії Д. Мануїльський та І. Грушецький.

Особливо посилились репресії після вбивства Я. Галана. Нещасна доля не обминула і В. Грабовецького — його теж виключили з університету, звинувативши в українському буржуазному націоналізмі. Студент В. Гайворонюк заявив, що Грабовецький “начебто поділяє ідеї “мюнхенської зграї” маючи на увазі українських емігрантів, та відвідує церкву і є сином попа. В той час в університеті на всіх факультетах проходили збори, на яких піддавали анафемі так званих українських буржуазних націоналістів. І лише коли університетські чиновники на свої запити не отримали з місця народження В. Грабовецького необхідного їм підтвердження, студента залишили в спокої. Проте в характеристиці на місце праці деканат записав, що В. Грабовецький виключався з університету”.¹²

Після закінчення історичного факультету В. Грабовецький був направлений на роботу вчителем історії в Новосварявську середню школу Жовківського району на Львівщині, де він пропрацював до літа 1953 р. Вчителюючи, Володимир Грабовецький посилено працював, студіюючи праці Михайла Грушевського, Михайла Возняка, Івана Крип’якевича. Останній тоді очолював Інститут суспільних наук і мав світове ім’я в історичній науці. Першу зустріч з Крип’якевичем назавжди запам’яталась Володимирові Грабовецькому. Він пригадував: “...Коли секретарка сказала зайти, я спочатку захвилювався. Ось бачу відомого вченого. Іван Крип’якевич був середнього росту, інтелігентним обличчям. Волосся густе, сиве, в окулярах. В розмові стриманий, коректний. Я завдячую долі, що звела мене з цією чудовою і широко людиною під керівництвом якої я працював 14 років. Не знаю чому, але з першого моменту знайомства професор повірив у мої наукові сили і протягом всієї нашої спільної праці в Інституті ставився до мене надзвичайно доботно і прихильно. Хочу сказати, що благородною рисою академіка Івана Крип’якевича було те, що він ніколи не звертав уваги на посаду, знайомство, а відкрито і об’єктивно рецензував праці своїх колег, науковців, вказував на недоліки, і його слово завжди було повчальним, мудрим”.¹³ 19 вересня 1953 р. Президія львівського філіалу АН УРСР затвердила В. Грабовецького на посаду молодшого науковця

виробітнику відділу історії України Інституту суспільних наук АН УРСР.¹⁴ З того часу почався стрімкий шлях молодого вченого до вершин наукової слави. 1953-1975 роки — так званий “львівський період” в науковій діяльності Володимира Грабовецького.

У своїй праці про Івана Крип'якевича, присвяченій 10-й річниці з дня народження вченого, В. В. Грабовецький відзначив: “...Іван Петрович мені дуже допоміг. Саме з ним я вперше прийшов до архіву і під його оглядом прочитав актову книгу старолатинською і старопольською мовами. Він контролював мої перші виписки, а часом і виправляв їх. Професор був чудовим знавцем першоджерел з багаторічним досвідом архівної роботи. Він гарантував, за особливою системою виписок, умів добирати найбільш цінні актові документи дані з тієї чи іншої проблеми. І. П. Крип'якевич ніколи не обмежувався матеріалами до запланованої теми, а при нагоді фіксував все для майбутніх проблем, а тому радив спочатку виписувати заголовки і вказувати сторінки першоджерела тієї чи іншої актової книги, а потім вже уважно вчитуватися і фіксувати найбільш цікаві факти. Цим методом я користуюся протягом всієї своєї наукової діяльності. У зборі історичного матеріалу вчений був справжнім професором і педантом. Він, досконало володіючи іноземними мовами, уважно перечитував складні тексти середньовічних актів гродських і земських латинською і старопольською мовами. Дослідник все підкреслював: “Не пропускати нічого найменшого з актів і фіксувати навіть те, що не по темі на це вивчення питання, але потім може знадобитися в наступних дослідженнях”.¹⁵

В. Грабовецький неодноразово вказував на велику ерудицію і компетентність академіка Івана Крип'якевича: “Іван Петрович взагалі був надзвичайно пунктуальний і акуратний, і як адміністратор, і як науковець. Якими проблемами він не займався — чи то історія княжого періоду, козаччини / XV—XVIII ст. /, Хмельниччини /1648-1656 pp. /, історіографія, етнологія, етнікознавство, як допоміжні історичні дисципліни, він завжди глибоко вивчав першоджерела і з педантичною точністю умів їх науково застосувати до поставлених питань. Здається, немає такої теми з історії України періоду становлення, над якою б не працював вчений. Основною його темою була історія Галицько-Волинського князівства XII-XIII століть. Але найбільше зусиль він вкладав у дослідження Хмельниччини...”¹⁶

Незважаючи на велике навантаження, І. П. Крип'якевич не забував про виховання і становлення молодих науковців. “Не раз його можна було побачити в компанії істориків, яким він давав поради, допомагав формулювати плани наукових праць, дискутував з пам'яті бібліографію, — пригадував В. Грабовецький, — Він завжди знаходив контакт зі старшими за віком науковцями, згуртував колектив, з яким вирішував багато цікавих проблем... Одного разу, коли я зайшов до академіка, побачив порожній робочий стіл і стосик з восьми журналів. “Іване Петровичу, що з Вами?” — вихопилось у мене. Він з тяжкою напругою відповів: “Скільки тут номерів журналу, стільки місяців я хворію”. Йому було важко говорити після інсульту, тепер він більше слухав. Але потім якось сказав: “Не

покидайте досліджувати історію Прикарпаття. Коли ви закінчите свого улюбленого Довбуша, то не шкодуйте труду і підготуйте хоч кілька узагальнюючих книг з історії цього краю, про літописні міста Коломию, Галич, Рогатин, Товмач, Калуш”.¹⁷ Завдання свого вчителя Володимир Грабовецький виконує, видаючи десятитомну працю “Нариси історії Прикарпаття...”

Перша стаття В. Грабовецького з’явилася на сторінках винниківської газети “Радянське життя” 24 грудня 1953 р. В центрі дослідження молодого вченого був славний український гетьман Богдан Хмельницький. Протягом 1954-1956 рр. В. Грабовецький опублікував десятки статей, героями яких були першодрукар Іван Федоров, селянський бунтар Устим Кармелюк, проводир опришків Олекса Довбуш, знаменитий письменник Іван Франко. Однак, все більше і більше увагу В. Грабовецького привертала славнозвісна постать Олекси Довбуша. Одна за одною виходять його статті “Народний проводир Олекса Довбуш”, “Народний герой Олекса Довбуш”, “Новий документ про загибелю Олекси Довбуша”, “Рух карпатських опришків напередодні і в роки визвольної війни 1648-1654 рр.”, “Селянський рух на Галицькому Прикарпатті в другій половині XVIII ст.”. Величезний джерельний матеріал з архівів Львова, Вроцлава, Кракова і Перемишля був узагальнений істориком у книзі “Народний герой Олекса Довбуш” /1957/, яку високо оцінили рецензенти Л. Матесян, Я. Ісаєвич, Я. Мельничук, О. Єрмоленко та багато інших/. В 1959 р. книга була перевидана російською мовою в Москві.

Цікава історія трапилась із першою книгою про Олексу Довбуша. У своїй спогадах “В пошуках Довбушевих скарбів” В. Грабовецький пригадував “...Якось я в пошуках народних оповідань про Довбуша забрів на одну із полонин на Закарпатті біля села Ясині Рахівського району. Старий /понад 70 років кременезний гуцул-чабан гостинно привітав мене на полонині. І тут при ватр ввечері у колі пастухів повів розмову про Олексу Довбуша і дуже цікаво розповідав про героя, майже так як я описав його у книзі. Я здивувався і запитав звідки він про це знає. Старий гуцул, курячи люльку, з гордістю відповів: “Ото легініку /звернувся до мене/, я маю біблію про Довбуша, а там все написано файно і по правді”. “Що, біблію?” “перепитав я здивовано і старий чабан підтвердив це із втіхою і гордістю.

“Покажіть мені цю біблію” — звернувся я до гуцула. “Тільки не нині, вранці, як сонце зійде на полонину, я покажу вам, легініку”, — відповів він. Тієї ночі у колибі я не спав, а думав, як то могло статися, що гуцул має книгу мені, історикові Довбуша, невідомі. Снувались у голові різні здогади: можливо збереглися якісь давні папери або старовинні записи, які могли б збігатися з моїми твердженнями, побудованими на виявлених мною документах про життєву й антифеодальну діяльність Олекси Довбуша.

Так і минула в мареві думок полонинська ніч. Мій господар полонини прокинувся, поцілував земличку, стиха прошептав якусь молитву і легко торкнув мене. “Підемо подивитися на біблію про Довбуша”, — сказав. Я встав, обтер обличчя ранньою рососою і ми разом з гуцулом відійшли приблизно на 500 метрів

зупинились над стрімким берегом. Ступивши на кілька кроків вниз, гуцул підсунув шматок скельної брили, вийняв з-під нього згорток і показав мені чорний від часу книжечку: “Ось вам і біблія про Олексу-братика”. Я відкрив книжечку і мало не задрижав з хвилювання, коли побачив, що це саме перша моя книга, яка дійшла до гуцула на полонину. Отже, моя праця не пройшла даремно, коли гуцули так любовно оберігають її, як колись наші батьки шанували біблію”.¹⁸

Протягом 1957 р. В. Грабовецький видрукував серію статей під рубрикою “Вивчай рідний край” на сторінках газети “Ленінська молодь”. Це були змістовні історичні нариси про Нестерів, Винники, Белз, Городок, Звенигород, Золочів, Івано-Франківськ, Брюховичі, Сокаль, Бібрка, Великі Мости, Яворів тощо. В 1958 р. на запрошення спеціалізованої вченої ради Інституту історії АН УРСР В. Грабовецький успішно захистив кандидатську дисертацію на тему “Селянський рух в Галицькому Прикарпатті в другій половині XVII ст.”¹⁹

Починаючи з цього часу чітко викристалізувалися проблеми, над якими працюватиме вчений впродовж багатьох років — історія вірменських поселень в Галичині, рух опришків, гайдамаччина, вплив народновизвольної війни на західноукраїнські землі тощо. В 1962 р. побачила світ монографія В. Грабовецького “Селянський рух на Прикарпатті в другій половині XVII — першій половині XVIII ст.”. Вчений взяв участь у створенні багатотомної “Української Радянської Енциклопедії”, написавши до неї ряд нарисів, зокрема, “Довбуш”, “Дрогобич”, “Опришки”, “Звенигород Галицький” та десятки інших.

Львівський період був надзвичайно плідним у науковій роботі В. Грабовецького. Крім вищеназваних праць, історик видав монографію “Антифеодальна боротьба карпатського опришківства XVI-XIX ст.” /1966/, яка отримала 11 схвальних рецензій і яку відомий вчений І. Г. Шульга назвав одним з кращих серед наукових творів про народних месників — опришків та їхніх спільників ватажків, котрі діяли в Карпатах у XVI-XIX ст.”²⁰ Всього вчений опублікував близько 300 наукових праць. Багаторічна плідна наукова робота завершила своє логічне завершення. 30 вересня 1968 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Київського університету В. Грабовецький захистив докторську дисертацію на тему “Антифеодальна боротьба карпатського опришківства XVI-XIX ст.”. Додамо, що в обговоренні дисертації взяли участь десять провідних вчених України, а офіційними опонентами були член-кореспондент АН УРСР О. Гуржій, доктори історичних наук, професори Ф. П. Шевченко, І. Г. Шульга, А. І. Марченко. Неофіційними опонентами виступили професори І. І. Шумардунський і Г. Я. Сергієнко.

В цей час В. Грабовецький активно займався громадською роботою, був членом Президії і головою секції історичних пам’яток Львівської організації Українського товариства охорони пам’яток історії та культури. За його ініціативи в цій роботі правління названого товариства в 1975 р. нагородило В. Грабовецького нагрудним значком і медаллю “За доблесну працю”. Протягом 1968-1974 рр. відомому вченому запропонували вести тележурнал “Скарби

народу” Львівської студії телебачення.

Середина 70-х років — період, який пізніше історики назвуть застійним. “Ера Брежнєва-Щербицького” завдала нищівного удару по українській науці, особливо історичній. Були звільнені з роботи із заборотою друкуватися відомі вчені Михайло Брайчевський і Олена Апанович. Змушений був покинути Львів Володимир Грабовецький. Однак, науковий Львів його не забув, і з нагоди 50-річчя з дня народження професора, науковці Інституту суспільних наук АН УРСР привітали В. Грабовецького: “Майже два десятиріччя Ви працювали в нашому Інституті, збагачуючи науку фундаментальними працями з історії України. Немало цікавих документів вдалося Вам врятувати від забуття. Ваші глибокі і захоплюючі дослідження завоювали заслужений авторитет серед широкого загалу читачів. Саме завдяки Вам слава про Довбуша та його легіони залунала широко в світі. Доля трудового селянства, невмирущі подвиги запорожців знайшли гідне відображення у Ваших монографіях та статтях. Ваші друзі й колеги бажають Вам міцного козацького здоров’я, чекають нових великих здобутків на ниві історичної науки. Діялося се у славному місті Львові року 1973, місяця липня, 24. Руками власними підписали цю ювілейну адресу 33 найбільших вагомих вчених Інституту”.²¹

В 1975-1988 рр. В. Грабовецький працював професором кафедри історії СРСР і УРСР історичного факультету Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені В. Стефаника. Поряд з цим він займав посади члена Наукової ради “Основні закономірності вітчизняної історії довоєнного періоду при Секції суспільних наук АН УРСР, члена бюро наукової координаційної ради з проблем “Історичне краєзнавство в Українській РСР” при Відділенні історії, філософії та права АН УРСР, члена секції історичного краєзнавства республіканської наукової ради АН УРСР з проблем історичної науки, члена Президії та правління Івано-Франківської обласної організації Українського товариства охорони пам’яток історії та культури. В. Грабовецький є членом комітету Республіканської асоціації українознавства і членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові, яке відновило свою діяльність в 1990 р.

Івано-Франківський період в науковій діяльності В. Грабовецького був не менш плідним, ніж львівський. Він опублікував понад 400 наукових праць. Серед монографій і брошур вченого необхідно назвати “Селянське повстання на Прикарпатті під проводом Мухи 1490-1492 років /з історії спільної антифеодальної боротьби селян України і Молдавії/” /1979/, “Гуцульщина XIII-XIX століть. Історичний нарис” /1982/, “Колиска трьох братніх народів” /1982/, “Надвірна” /1982/, “Сходінками історії — у майбутнє” /1987/, “Стежками Олекси Довбуша” /1988/, “Нариси історії Івано-Франківська” /1989/, “Талії Трійця XIII століття: Тимофій, Авдій, Митуса” /1989/, “Скульптурна Шевченкіяна Прикарпаття” /1989/, “Скульптурна Франкіяна Прикарпаття” /1990/, “З історії некрополя України /Про могили українських гетьманів/” /1990/ та багато інших.

В 1992 р. В. Грабовецький видав перший том із задуманих десяти "Нарисів історії Прикарпаття". "Ця, перша частина книги, — говориться в передмові, — присвячена висвітленню історії з найдавніших часів до XV століття. В книзі автор в хронологічно-проблемному плані узагальнює на міцній джерельній основі історію краю первіснообщинного ладу, цікаво з'ясовує появи слов'янських племен, племінних союзів, життя людей в період Київської Русі IX-XI ст. Нарешті, читач може ознайомитися з економічним, політичним та суспільним життям прикарпатців в час могутності Галицької держави, епох славетних віток з династії Ростиславичів і Романовичів".²² У 1993 р. вийшли другий і третій томи "Нарисів", в яких охоплено період XVI-XVII століть. Велика увага звернута проблемам заселення і розвитку Галицької землі в XVI-XVII ст., подіям народно-визвольної війни 1648-1654 рр. на Прикарпатті, соціально-економічним відносинам в краї та національно-визвольній боротьбі народних мас проти кріпосництва. Унікальні факти читач може почерпнути з розділу "Скит Манявський — перлина історії, культури і мистецтва на Прикарпатті". Четвертий том, який побачив світ в 1994 р., присвячений соціально-економічним відносинам на Прикарпатті в XVIII ст. Вагоме місце в ньому приділено історії Гуцульщини XVIII ст., а також простежується національно-визвольна боротьба селян Прикарпаття, рух карпатських опришків. У тому ж році В. Грабовецький видав п'ятий том, до якого ввійшла монографія "Вірменські поселення XIII-XVIII ст.". У передмові автор відзначав, що "минуле вірменських поселень на Україні, в тому числі на Прикарпатті, не лише окрема сторінка української історії, але й окремий розділ в історії вірменського народу. Ця тема доповнює історію двох дружніх народів, свідчить про братній їх історичний взаємозв'язок".²³ Автор аргументовано висвітлює такі проблеми, як "Вірменські поселення на Україні в історіографії і джерелах XI-XVIII ст.", "Виявлення вірменських поселень на Україні", "Соціально-економічне становище вірменських поселенців на Україні в XIII-XVIII ст.", "Участь вірменських поселенців у торгівлі", "Участь вірменських поселенців у викупі братів з букурманської неволі, дипломатичних місіях Польщі та в боротьбі з старо-турецькою агресією в Європі XV-XVII ст.", "Адміністративно-судові зв'язки у вірменських поселеннях Прикарпаття XVI-XVIII ст." та ін.

У 1995 р. В. Грабовецький видав восьмий том "Нарисів", до якого ввійшла монографія "Гуцульщина в другій половині XIX — початку XX ст.". Дослідник відзначає, що "у восьмому томі "Нарисів історії Прикарпаття" іде мова про важливий етап промислових галузей Гуцульщини, соціальну структуру населення Карпатщини, боротьбу гуцулів за своє соціальне і національне визволення. Завдані матеріали засвідчують, що, незважаючи на важке економічне становище, гуцули розвивали свої домашні промисли, серед яких високого рівня досягли ужиткове і декоративне народне мистецтво".²⁴

В. Грабовецький продовжує працювати над історією карпатських опришків. У 1994 р. він видав фундаментальне дослідження "Олекса Довбуш / 1745-1745", в якому узагальнив всі свої попередні праці про відважного

народного месника, а також доповнив їх новими архівними і фольклорними матеріалами. Наслідком такої плідної та ефективної роботи стала монографія, в якій детально проаналізовано рух опришків кінця XVII — першої половини XVIII ст., показано відображення руху, очолюваного О. Довбушем, у народній творчості, художній літературі, живописі, музиці та кінематографії. В. Грабовецький продовжує працювати над дослідженням соціально-економічного, політичного і культурного розвитку окремих прикарпатських міст. Протягом 1996-1997 рр. побачили світ його монографії “Історія Коломиї з найдавніших часів до початку XX ст.”, “Уторопи. Сторінки історії. До 630-річчя першої письмової згадки”, “Історія Калуша. З найдавніших часів до початку XX ст.”. Унікальною у всіх відношеннях є праця В. Грабовецького “З любов’ю до Кобзарів за спогадами минулих літ” /1997/. Заслуга вченого ще й у тому, що він запропонував читачам унікальну розповідь першого директора Канівського музею-заповідника “Могила Т. Г. Шевченка” Василя Коваленка про перепоховання поета, реконструкцію його могили, організацію музею та встановлення надмогильного пам’ятника на Тарасовій горі. Сьогодні В. В. Грабовецький очолює кафедру історії України Прикарпатського університету імені В. Стефаника, продовжуючи дослідження різноманітних проблем історії України, рідного Прикарпаття. Його багаторічна наукова і культурно-громадська діяльність високо оцінені. В 1989 р. В. В. Грабовецького було нагороджено орденом “Пошани”. Він лауреат обласної краєзнавчої премії імені Івана Вагилевича /1991/, нагороджений медаллю на відзнаку плідної роботи на ниві охорони пам’яток історії та культури України /1992/. Володимир Грабовецькому присвоєно звання академіка Вищої Школи України. “Одним із достойників наукового, культурно-освітнього життя Івано-Франківська, — відзначав професор Микола Кугутяк, — є завідувач кафедри історії України Прикарпатського університету ім. В. Стефаника, талановитий учень академіка Івана Крип’якевича Володимир Грабовецький. Іншого подібного професора в природі просто не існує. Немає і все. Як немає, мабуть, у вітчизняній історії найпотаємніших закутків, куди б він не заглянув, навіть у такі найвіддаленіші специфічні, як археологія, сфрагістика, генеалогія, геральдика. Не як метелик одноденка, примагнічений кон’юнктурним світлом, а із солідним вантажем історичних аргументів”. До цих слів важко ще що-небудь додати.

1. Грабовецький В. Історія Печеніжина. — Коломия, 1993. — С. 4.
2. Михайлина П., Вуянко М. Володимир Грабовецький - історик України. До 65-річчя від дня народження. — Івано-Франківськ, 1993. — С. 4.
3. Там само.
4. Грабовецький В. Історія Печеніжина. — С. 4.
5. Михайлина П., Вуянко М. Названа праця. — С. 5.
6. Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. — Париж, Нью-Йорк, Львів 1993. — С. 106.
7. Там само. — С. 106-107.
8. Михайлина П., Вуянко М. Названа праця. — С. 6-7.

1992. — 6 серпня; його ж: Мій прощальний уклін домовині Йосифа Сліпого // Там само. — 1992. — жовтень; Бурнашов Г. Лицар із роду опришків. — Івано-Франківськ, 1995. — С. 13-14.
10. Культурне життя в Україні. Західні землі: Документи і матеріали. — Т. 1 /1939-1953/. — К., 1995. — С. 454.
11. Там само. — С. 9.
12. Михайлина П., Вуянко М. Названа праця. — С. 7.
13. Там само. — С. 9.
14. Там само.
15. Грабовецький В. Іван Крип'якевич - визначний історик України. До 110-річчя від дня народження. — Івано-Франківськ, 1996. — С. 19-20.
16. Там само. — С. 20-21.
17. Там само. — С. 21.
18. Грабовецький В. В пошуках Довбушевих скарбів /Спогади/. До 250-річчя загибелі національного героя України. — Івано-Франківськ, 1995. — С. 35-36.
19. Володимир Васильович Грабовецький. Бібліографічний покажчик. — Івано-Франківськ, 1993. — С. 17.
20. Грабовецький В. В. Гуцульщина XIII-XIX століть. Історичний нарис. — Львів, 1982. — С. 6 /передмова І. Г. Шульги/.
21. Михайлина П., Вуянко М. Названа праця. — С. 16.
22. Іванишин С. Слово про автора // Грабовецький В. Нариси — історії Прикарпаття з найдавніших часів до кінця XV століття. Т. I. Івано-Франківськ, 1992. — С. 3.
23. Грабовецький В. Нариси історії Прикарпаття. — Т. V. — Івано-Франківськ, 1994. — С. 3, с. — 3.
24. Грабовецький В. Нариси історії Прикарпаття. — Т. VIII. — Івано-Франківськ, 1995. — С. 4.